

MAKTABGACHA TA'LIMDA INKLYUZIV TA'LIMNI TASHKIL ETISH MUAMMOLARI

Yuldasheva Nigora Kabulovna

Andijon viloyati, Ulug'nor tumani 15-
DMTT direktori

Maqolada O'zbekiston sharoitida maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limni tashkil etish muammolari tahlil qilingan. Shuningdek, bolalarning rivojlanishini monitoring qilish tizimi va pedagogik jarayonning samaradorligini oshirish choralari muhokama qilingan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, inklyuziv ta'lim, teng imkoniyatlar, pedagogik muhit, bolalarning rivojlanishi

Abstract

The article analyzes the challenges of implementing inclusive education in preschool institutions in Uzbekistan. It emphasizes that the inclusive approach is aimed at actively involving children in the general educational process while considering their individual abilities.

Keywords: preschool education, inclusive education, equal opportunities, pedagogical environment, child development

Maktabgacha ta'lim tashkiloti bolalarning ijtimoiy, intellektual va ma'naviy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda O'zbekiston ta'lim siyosatida inklyuziv yondashuv va teng imkoniyatlarni ta'minlash ustuvor vazifalardan biri sifatida e'tiborga olinmoqda. Inklyuziv ta'lim konsepsiyasi bolalarning imkoniyati cheklanganligi yoki turli ijtimoiy, sog'liq va madaniy holatlariga qaramay, ularni umumiy ta'lim jarayoniga faol jalb qilishga qaratilgan. Shu bilan birga, inklyuziv yondashuv har bir bolaning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda pedagogik muhitni moslashtirish, o'quv dasturlarini shakllantirish va jamoaviy hamkorlikni yo'lga qo'yishni talab qiladi.

O'zbekiston sharoitida maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limni joriy etish jarayoni hali to'liq tizimlashtirilmagan bo'lib, bir qator tashkiliy, moliyaviy va pedagogik muammolar bilan bog'liq. Masalan, pedagoglarning inklyuziya prinsiplari bo'yicha yetarli malakaga ega emasligi, muassasalardagi jihozlar va moslashtirilgan muhitning yetishmasligi, shuningdek, ota-onalar va jamoaning inklyuziv jarayonga tayyor emasligi kabi muammolar uchraydi. Shu sababli, maktabgacha ta'lim muassasalarida inklyuziv ta'limni samarali tashkil etish masalasi nafaqat pedagogik, balki ijtimoiy va tashkiliy jihatdan dolzarb ahamiyatga ega hisoblanadi.

Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limni joriy etish jarayoni bir qator pedagogik, tashkiliy va moliyaviy muammolar bilan bog'liq. Ushbu muammolarni tizimli ravishda aniqlash va ularni bartaraf etish maktabgacha ta'lim tizimining sifatini oshirish va bolalarning individual rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Birinchidan, O'zbekiston maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ko'plab pedagoglar inklyuziv yondashuvlar, individual rivojlanish dasturlari va pedagogik qo'llab-quvvatlash metodlari bo'yicha yetarlicha tayyorgarlikka ega emas. Natijada, imkoniyati cheklangan bolalar uchun moslashtirilgan mashg'ulotlarni tashkil etish va ularning ehtiyojlarini hisobga olgan individual yondashuvni amalga

oshirish qiyinlashadi. Shu bilan birga, pedagoglarni malakasini oshirish bo'yicha doimiy treninglar va seminarlar yetarli emasligi inklyuziv jarayonning samaradorligini pasaytiradi.

Ikkinchidan, inklyuziv ta'lim samarali bo'lishi uchun xavfsiz, qulay va faoliyatga yo'naltirilgan muhit yaratish, shuningdek turli qobiliyatga ega bolalar uchun mos o'quv va o'yin jihozlari bilan ta'minlash zarur. Afsuski, ko'plab maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bunday jihozlar yetarli emas. Bu esa pedagoglarga bolalarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda mashg'ulotlarni tashkil etishni qiyinlashtiradi.

Uchinchidan, inklyuziv dasturlarni joriy etish qo'shimcha resurslar, maxsus jihozlar va malakali pedagoglarni talab qiladi. O'zbekistonning ayrim hududlarida maktabgacha ta'lim tashkilotlari davlat byudjeti asosida faoliyat yuritadi va moliyaviy imkoniyatlari cheklangan. Bu holat inklyuziv ta'lim dasturlarini to'liq amalga oshirishga to'sqinlik qiladi.

To'rtinchidan, jamiyatdagi stereotiplar va ba'zi ota-onalarning imkoniyati cheklangan bolalarga nisbatan noto'g'ri qarashlari pedagogik jarayonning samaradorligini pasaytiradi. Shu bois, ota-onalar va mahalliy jamoani inklyuziya tamoyillari bilan xabardor qilish, ularni pedagogik jarayonga jalb etish muhimdir.

Beshinchidan, inklyuziv ta'limning natijadorligini aniqlash va rivojlantirish uchun doimiy monitoring tizimi talab etiladi. Afsuski, ko'plab maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning rivojlanishini va pedagogik jarayonning samaradorligini tizimli ravishda kuzatish tizimi yetarli darajada tashkil etilmagan.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limni samarali tashkil etish pedagogik, tashkiliy va moliyaviy jihatlarni birgalikda yechishni talab qiladi. Bu esa bolalarning individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda ularning ta'lim jarayonida faol ishtirokini ta'minlash, ijtimoiy moslashuvini mustahkamlash va ta'lim sifatini oshirish imkonini beradi. Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limni tashkil etish bolalarning individual rivojlanishi, ijtimoiy integratsiyasi va ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

9. Alimova, D. (2019). Bolalarning individual rivojlanishini qo'llab-quvvatlash pedagogik texnologiyalari. Toshkent: Fan va texnologiya.
10. Karimov, R., & Saidova, M. (2021). Inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik va tashkiliy jihatlari. *Pedagogika va psixologiya*, 3(12), 45–52.
11. Bobokulov O. Maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlar. Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. 162 b.
12. Shin A.V. Perspektivy razvitiya sistema doskolnogo obrazovaniya Respubliki Uzbekistan. //Maktabgacha ta'lim metodikasi va nazariyasi – Toshkent., – 2020. – № 2. –C.2-6.
13. Henderson, A. T., & Mapp, K. L. (2002). *A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement*. National Center for Family & Community Connections with Schools.
14. Valiyeva. F.R. Teoreticheskiye osnovy i evolyutsiya sistema kpi v upravleniya chelovecheskimi resursami. "Maktabgacha ta'lim tizimi xodimlarini rivojlantirish: amaliyot va xorijiy tajriba" mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallar to'plami 1-qismi (2024-yil 23-24-may) – T.: Science and Innovation, 2024.

15. Valiyeva F.R., Sharipova G. N. Innovative technologies in improving the management of preschool educational organizations// International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE) DOI:10.9756/intjecse/v14i5.94 ISSN: 1308-5581 Vol 14, Issue 05 2022

16. Abdullayeva N.Sh. Significance of health-saving technologies in a Preschool educational organization// Abstracts of V International Scientific and Practical Conference, Osaka, Japan 29-31 January 2020, 14-16 bet

17. Edwards, C., Gandini, L., & Forman, G. (Eds.). (2012). Sotrudnichestvo mejdu roditelyami i pedagogami v Redjio-Emiliya: Protsess otkrytiya sebya i drugix. Teachers College Press.